

PASTABOS, SVARSTYMAI, SIŪLYMAI, SMULKMENOS

TERMINAS PRIE TERMINO. I

Kėbulas, kuzovas, karoserija

Totorių *kyzac* „žievės krepšys“, pasiskolintas rusų (Фасмер 1967), naujoje dirvoje vešliai pumpuravo: *кузовъ* – „коробъ, гнутый, плетеный или обшитый по остову коробища, вмѣстилище разнаго рода“. *Кузовъ каретный, тележный* – „вязаная и обшитая клѣтка, на дрогахъ, для поклажи и сидѣнья“. *Корабельный кузовъ* – „судно вчернѣ, безъ отдѣлки и вооруженія“. || „корзина, мостина, кѣженка, плетушка, плетеница; берестянка, кошель, котомка, лукошко, зобня, разнаго вида, для ягодъ, грибовъ ипр. || *Кузовъ* пчлвд. „наузенъ и наузникъ, кадочка, дуплянка, подвѣшиваемая съ узою въ лѣсахъ, для поимки дикихъ или бортевыхъ роевъ. || *Кузовокъ*, –*вѣчекъ*, *кузовѣня*, –*вѣнька*, *кузовня*, *кузовка* – „корзинка, лукошко, для носки чего на рукахъ“ || *Кузовокъ* – „рыба жаркихъ морей Ostration, округлая, въ видѣ кузова“ || „раковина Calccola“. *Кузовка*? кстр. „родъ гриба“ (Даль 1979). Iki automobilio dar buvo toli, bet kalba dirbo savo darbą. Skolintas naujažodis buvo ekspansyvus ne tik rusų kalboje, bet teko ir baltarusiams – *кузов*, lenkams – *kuzub*, *kozub*. Šie užliejo beveik visą lietuvių kalbos plotą – *kūzāvas*, *kuzāvas*, *kūzābas*, *kuzābas*, *kūzabas*, *kuzāpas*. LKŽ VI 1962 pirmąją kelia reikšmę 1. „į medį įkeliamas iš stuobrio išskobtas ar iš žievės padarytas avilys“ – ryt. aukšt. *kūzavas* ir *kuzavas* (ir K. Sirvydo 1642 m. žodyno – *Bárc. Mellificium syluestre. Kuzáwas*), Kučiūnų ir Upninkų *kuzabas* 1. Plačiai vartojama reikšmė „iš medžio žievės padarytas indelis uogoms rinkti, aukšlys“ – ryt. dz. *kūzavas* 3., lietuvininkų, Rudnios, Seredžiaus, Gudžiūnų, A. Juškos žodyno *kūzabas*, *kuzabas* 2., Skirsnemunės, Šimkaičių *kūzapas* 1. „Inkilo“ reikšmę turi tik žem. *kūzavas* ir *kuzavas* 2. Jau iš K. Sirvydo 1642 m. žodyno žinoma reikšmė „dėžė malūne, į kurią pilami grūdai malant“ (*Kosz młyński nád kámeniem. Infundibulum. Kuzawas melnićos*) išlaikyta zanavykų – *kūzabas* 3. *Kūzapas* 2. Jurbarke yra „arpo dalis, pro kurią pilami javai arpuojant“. Širvintiškių ir molėtiškių *kūzabas* ir *kuzabas* yra 5. „didelė pintinė pašarui nešti, dok-

las; į doklą telpantis pašaro kiekis“. Molėtiškių *kūzabas* yra ir 6. prk. „pilvas“. O 7. prk. „storas, pilvotas žmogus ar gyvulys“ yra kapsų (Bartninkai) ir vakarų dzūkų (Kučiučiai, Valkininkai) *kuzabas*. Valkininkų ir Liškiavos *kuzabas* – 8. „tokia žuvis su didele galva ir didelėmis akimis“, o F. Kuršaičio vokiečių–lietuvių kalbų žodyno *kūzābas* (*Kolbe*) – 9. „švendro sėklų buožė, burbuolė“.

Įdomiausia, kad *kūzabas* 4. „vežimo, rogių kėbulas“ Sintautai (LKŽ VI 1962).

Lietuvių kalbos ši svetimybė, žinoma, nepraturtino, bendrinei kalbai iš tolo nereikalinga. KarŽ 1919 ir TechnŽ 1920 *кызов* verčia *vežėčios*. RLŽ 1932 *кызов* – *krežis, rezgis*; // (vežimo) *kėbulas, polingė*; // (laivo) *stuobas*. *Kuzovas*, nors šnekamojoje kalboje pokarinės priklausomybės metais ilgo-kai vartotas, bendrinėje kalboje ir terminijoje niekada nebuvo pripažintas.

Polingė žinoma iš 1853 m. F. Nesselmanno lietuvių–vokiečių kalbų žodyno – *Wagenkasten*, nurodomas ir jos šaltinis – Ragainė (Ragnit). Vartota šiek tiek raštuose, bet labai netiksliai – *kėbulas* iš tikrųjų yra ne „polingė“, o „antlingė“. DŽ 1954 ir 1972 *polingė* žr. *kėbulas*. Dabar *polingė* jau visai nevartojama.

O iš kur ir kur yra *kėbulas*? LKŽ V 1959 iš Daukšių yra *kėbalas* – „gegnė, sparas“; toliau – *kėbla* 2. „prietaisas (kryžiuokas), uždedamas ant ratų pirmagalinės ašies ar rogių, rąstus vežant“ Kupiškis, Pasvalys; *kėblai* 1. „ratų (vežimo) dviračiai“ MTt IV 27 [tai yra M. Katkaus *Balanos gadinės* skyriaus *Mėžlavežtis* žodis: *Parvažiavęs su tuščiais, jau name randa primėžtą valktį; tas valktis stovi be pirmutinių tekinių, jų vietoje parama – tam tikra kaladžiukė. Parvažiuoti tušti ratai nukeliami nuo pirmutinės ašies, vadinasi nukeliami nuo „keblų“; keblus priveda prie primėžto valkčio ir pakelia vieną tekinių taip, kad primėžto valkčio šerdešninkas įlenda į pritraukto valkčio ašies skylę; <...> M. Katkus. *Balanos gadinė*, Vilnius: Vaga, 1989, p. 21], 2. „ant rogių dedamas iš kartelių sukaltas keturkampis; „drogai“, „lugė“ Viduklė; *kėblas* 1. „viršutinė ratų (vežimo) dalis (ratų dėžė)“ Surviliškis; *kėblas* 3. žr. *keblai* 2. Pandėlys, *keblė* 2. „brikutė, koreliai“ Krekenava; *keblės* Smilgiai (Panevėžio r.), *kėblės* Pagiriai (Kėdainių r.), *kėblos* Ančiškis (Panevėžio r.), Pagiriai – „sukaltos lentos, uždedamos ant rogių, kad būtų plačiau“; *keblos* 1. „medinė ratų (vežimo) dalis be tekinių ir drangų“ Paberžė, Surviliškis, 2. „senoviški ratai (vežimas), kurie vietoj drangų turėdavo po rąstelį iš abiejų pusių“ Surviliškis. Galiausiai – *kėbulas*, jau 1894 m. fiksuotas M. Miežinio*

žodyne: *kėbulas*. m. *vągis, blukis, pudlo kolasy, kabląk. myловuue мeлъзу, излучистый myловъ, кyзoвъ*. Būdinga, kad – kaip ir *kuzabas* 8. – *kėbulas* 2. „dygiažuvė“ (Ostracion) rš. E. Fraenkelis žodžius *kėbla* ir *kėblė* (kartu su *kebėža* – „nerangus, nevikrus žmogus, kerėpla, griova, griozdas“ LKŽ V 1959) sieja su *kabėti* (Fraenkel 1955–1965). Visai galimas ir artimesnis *kėbulo* siejimas su *kebti* (*kemba, kebo*) „kibti, kabintis“, ppr. *apkebti* A. Juškos žodynas, Dusetos, Jūžintai, Obeliai.

Kėbulas pateikiamas RŽ 1948, DŽ 1954 – „vežimo, automašinos viršus; „kuzovas“.

Lenkai tiurkizmo *kuzub* irgi į bendrinę kalbą neįsileido. Bet pirmiausia vis dėlto skolinosi: iš pranc. *carrosserie* (< *carrosse* < it. *carrozza*: *carro* „vežimas“ < lot. *carrus* „vežimas“) – lenk. *karoseria*. Paskui darėsi ir savo – *nadwozie, skrzynia ładunkowa*. Vokiečiai irgi turi ir *Karosserie*, ir *Wagenkasten, Wagenoberbau*,... Anglų yra tik angliškai – (*car*) *body*. Lietuvių kalbos vartosenoje, LKŽ V 1959 duomenimis, raštuose šiek tiek vartota *karoserė*. Ir TŽŽ 1936 *karoserė* „automobilio polingė“. *Kėbulo* atskirai iškelto nėra LE XI 1957 – tik *karoserija* (prc. *carrosserie*) „kėbulas, vežimo ar automobilio viršus, dėžė“. Dar svyruoja TechnŽ 1949: *кyзoв* – *kėbulas, polingė, karoserija: опрокидывающийся кyзoв* – *apverčiamasis kėbulas ir кароссерия* – *kėbulas, karoserija*. Ir PolŽ 1959 *кyзoв* – *kėbulas, karoserija*. ALKPolŽ 1958 *car body* – *kėbulas, body* – 2. *kėbulas*. Visiškai be reikalo *karoserija* kaišiojama kai kuriuose dabartiniuose dvikalbiuose žodynuose: *carrosserie* – (automobilio) *kėbulas, karoserija* PLKŽ 1976, *Karosserie* – *automobilio kėbulas, karoserija* VLKŽ I 1989, *кyзoв* – 2. (automobilio, vežimo) *kėbulas, polingė, karoserija* RLKŽ I 1967. *Karoserijos* nėra TŽŽ 1951, bet yra TŽŽ 1969, 1985, 2001, o TŽŽ I 1999 *karoserijos* aiškinime net nėra žodžio *kėbulas* – tai jau antikodifikacija. LTE I 1976 yra ir *kėbulas*, ir *kėbulas su priedais* – ↑ *karoserija* (506), tačiau LTE V 1979 yra *kėbulo* straipsnis, jame apie *karoseriją* net neužsimenama, nors atskirai yra *karoserija* [pranc. *carrosserie* – kariatos kėbulas] – „transporto priemonės kėbulas su vidaus ir išorės įrengimais“. Kodėl daiktas su priedais turi vadintis kitaip? Kam terminijai tokie įmantrumai, kurie lietuvių kalbą išskiria iš kitų kalbų terminijos ir sąvokų sistemos?! PolŽ 1984 *кyзoв* – *kėbulas*. Tik *kėbulas* teikiamas PATŽ 1995 – *lengvojo automobilio kėbulas* 134, *autobuso kėbulas* 149, *krovininis kėbulas* 148a. VL, LVKATŽ 1996 irgi yra tik *kėbulas* – *Aufbau, Karosserie, Kasten, Oberbau, Obergestell, Überbau, automobilio kėbulas* – *Wagenaufbau*,

Wagenkasten, Wagenoberteil, sunkvežimio kėbulas – Lastwagenaufbau, taip pat Karosserie – kėbulas. TechEnc I 2000 yra tik kėbulas 210, II 2003 – tik kėbulas, VLE II 2002 irgi tik kėbulas 311.

Polis, kalstas, kaška

Niekas tikrai nepasakytų, kaip lietuvių kalboje (atskiroje nuo VII a.) vadintas pirmasis kokios raisto ar pricežerės polinės gyvenvietės, tilto ar pilies, priešpilio, papilio rąstas, įkaltas į lietuvių žemę (veikiausiai ir *(i)kalti* buvęs ne vienintelis žodis). Vargu tai buvo *baslys*, nes tik bedamas (: *besti*), t. y. smeigiamas – gal tik kokiam lieptui pakankamas (yra jau K. Sirvydo 1642 m. žodyne: *Koľ. Vallus. palus. i. stipes. sudes. Baslis tuynas*). Gal *mietas*, nes ne tik smeigiamas (ŽD 1943: 321), bet ir kalamas – plg. latv. *miēt* „kal-ti, besti, smeigti“ (Būga 1959: 256). Gana įmanomas *kuolas* (: *kalti* Būga 1959: 345–346 ar ir *kulti* ŽD 1943: 26 „kalti“, plg. ³*kūlē* 1. „tvoklė“, 6. „kuo-ka, vėzdas“ LKŽ VI 1962) – plg. K. Sirvydo pirmojo (apie 1620 m.) žodyno *Koľ / palus, i, sudes. kuolas; Pal / palus, i, stipes, sudes, kuolas* ir K. Sirvydo 1642 m. žodyno *pal / Palus, i. m. Kuolas* (nors *pal mostowy / Sublica, subli-cium. Kaszka*). Gana reikšmingas K. Donelaičio *Metų* vienintelis *kuolas*:

*To žmogaus namelius Dočys, kaip jau paminėjau,
Pypkį sau užsidegęs ir kirmyt nusibastęs,
Naktyj prieš gaidžius taipo supleškino permai,
Kad iš namo jo vos kuolas viens pasiliko.*
(K. Donelaitis. *Raštai*, Vilnius: Vaga, 1977, 236–237 – Žr 269)

Tai gali būti arba rentinio rąstas, arba šulas, arba pamato stulpas, bet ne šiaip neapibrėžtas „baslys, mietas“ (Kabelka 1964). F. Kuršaičio žodyne *Pfahl* [„polis; stulpas“ – J. K.] – *kūlas*.

Vargu į žemę buvo kalamas *rąstas* – tas veikiausiai tik *rentiniui* (o *grindi-niui – grįstas*). Veikiausiai ir ne *sija* – ji kaip tik ant *kalstų, kaškų*. Galėjo būti *šulas* 2. „pastato, vartų, tvoros, tilto ir pan. stačias rąstas, stulpas, ramstis“: *Ant šulų gryčia – Dievuliau mano, sarmata: seniau tik klojimą ant šulų testa-tydavo!* (Miežiškiai) LKŽ XV 1991. Reikšmingas čia ir K. Sirvydo 1642 m. žodyno liudijimas: *slup wkopany w ziemię / Palus in sepibus. szulas inkastas ziamen*. Neatmestinas ir *stulpas* 2. „rąstas kokiam nors statiniui paremti, prilaikyti“: *Ant stulpų stovi bragas, daržinė* (A. Juškos žodynas). *Tilto stul-*

pas (F. Kuršaičio žodynas) LKŽ XIII 1984, plg. K. Sirvydo pirmojo žodyno *filar / basus, columen, columna. stulpas* ir 1642 m. žodyno *Filar / Columna, pila. Stulpas*.

Galėjo būti gal dar *stapas, pastapas*. Taigi nemažai galėjo būti ir tikriausiai buvo įvairiose vietose įvairių lietuviškų.

Žemaičių tai tikriausiai turėjo būti *kalstas* „paramstis; stulpas, polius (= polis)“: *Mūsų trisienis ant kalstais padarytas (ant stulpais)* (Darbėnai). *Per upę seniau buvęs tiltas, nes ir dabar aptrešę kalstai (poliai) tebekyšo iš vandens* (Salantai) LKŽ V 1959.

Kai kurių dar gerai nežinom lietuviškumo. Jau minėta K. Sirvydo žodyno *kaška* (dar ir *Most ná pálách / Sublicius pons Tiltas vnt kaszku*) LKŽ V 1959 pateikta be kryžiuko (dabartinėje kalboje nevartotino skolinio ženklo) – *'kaška* 6. „atraminis stulpas, kuolas, baslys“ Vadokliai, Šeduva (be K. Sirvydo). Tiesa, skliausteliuose parodoma galbūt svetima kilmė – plg. l. *kaczka*. Tačiau ta kilmės nuoroda neabejotinai tinka tik reikšmei *'kaška* 1. „senoviškų durų medinis įtvaras; gembė, bėgūnas“ (A. Juškos žodynas, S. Daukantas, M. Valančius, Mosėdis, Salantai, Barstyčiai, Surviliškis, Onuškis (Rokiškio r.)), taip pat variantams *kaškė* (L. Ivinskis, A. Kašarauskas, A. Juškos žodynas) ir nei kryžiuoku žymėtam, nei iš lenk. *kaczka* kildinamam, bet visai su juo sutinkančiam *kačka* 1. „medinis durų įtvaras, bėgūnas“; žr. *'kaška* 1. [nuorodos kryptis turėtų būti kaip tik priešinga – J. K.] A. Juškos žodynas (ir *kačkos* 1. Vaižgantas). Ši tarm. *kaška* ir *kačkos* dialektologų linkstama laikyti lenkybėmis – „plg. lenk. dial. *kaczka* [bendrinėje kalboje „antis“ – J. K.] „kablys rodiklio gale antkakliui laikyti“ (LKA I 1977: 56). Tačiau lenk. *kaczka* niekaip negalima paaiškinti nei kalbamos *'kaška* 6., taip pat *kačka* 2. „tilto skersinis balkis“ (P. Ruigio, K. Milkaus ir F. Nesselmanno žodynai), nei *'kaška* 2. ppr. pl. „pagalys, statomas į vežimą iš šonų, kad geriau būtų krauti žabus, šieną...“ (rytų aukštaičių šiaurinė dalis), *kačka* 4. „rogių atspara“ (Linkmenys), *kačkos* 2. „rogių ar ratų sėdynė, atrama“, plg. *kačka* 4. (Kuktiškės, Utena, Daugailiai, Salakas, Dusetos), *'kaška* 3. „grėblio galva“ (Anykščiai, Rumšiškės), *kačka* 3. „grėblio galva, šickšta“ (Krekenava, Birštonas, Kruonis), *'kaška* 4. „pagalys, lazda, kaškinė“ (Biržai, Kupiškis), *kaškinė* „lazda, storesnė negu vytinė, šakota, gumbuota“ (Kupiškis, A. Juškos žodynas) ir *kaškinė* žr. *kaškinė* (Rokiškis, Traupis, Debeikiai, Kavarskas), *kāškašiekštis* „kartis vežimui priveržti, šienkartė“ (A. Juškos žodynas (Vieksniai)). Neaiškesni lieka *'kaška* 5. „tilto

įtvoro įranta“ (A. Juškos žodynas) ir *kaškele* „puslankis, dedamas prie arklo išaros, kad geriau verstų velėną“ (Kupiškis). Šiaip *kaška* veikiausiai yra homonimai – savas ir skolintas žodis, be to, sava *kaška* ir skolinta *kačka* patyrusios kontaminaciją. *Kaškos* tarp slavybių nemini P. Skardžius savo disertacijoje „Die slawische Lehnwörter im Altlitauischen“ (Skardžius 1998: 157). *Kaškine* P. Skardžius mini tarp lietuviškų darinių (ŽD 1943: 264). Tačiau senųjų raštų darybos tyrinėjime (Ambrazas 1993 ir 2000) *kaškos* nėra. K. Būga žodį *kaška*, nieko neaiškindamas, mini ištiesai lietuviškų žodžių eilutėje: *vaškas, taškas, kaška, tuškas, puškas, blaškas, pliuškis* (Būga 1961: 859). *Kaškos* lietuviškumą labai remia *kešai* „ant rogių uždedama medinė sėdynė su atrama“ (Vyžuonos, Tauragnai) ir *kešės* „vežimo šonai; gardys“ (Vỹžiai, Šilutės r.). Tai dar ne etimologija, bet jau galima tarti, kad *kaška* lietuviška ir tiltininkų kalta gal ne tik K. Sirvydo laikais, bet ir daug seniau. *Kaška* yra RLŽ 1932: *свая – polis: мост на сваях – tiltas ant polių a. káškų*.

Buvo (ir yra) ir svetimybų neabejotinų.

Pirmiausia tai jau prie *kuolo* minėtas K. Sirvydo 1642 m. *tuinas*: *Koľ. Vallus. palus. i. stipes. sudes. Baslis tuynas* ir *Koľ ostry / záčiosány / ábo želázem násádzony. Stylus. Smaylas tuynas*. LKŽ XVI 1995 ²*tuinas* – be kryžiuko, bet nurodytas iš brus. *тын*, lenk. *typ*. Rus. *тын* – *statiniai, statinių tvora* RLKŽ IV 1985 – bendrasis slavų skolinys iš sen. vok. aukšt. *tûn* „tvora, aptvaras“ (dabart. vok. *Zaun* – ir „aštriatvorė“), plg. sen. isl. *tún* „sodyba; kiemas, sodas“, air. *dún* „tvirtovė“ (Фасмер 1973; Fraenkel 1955–1965). *Tuīnas* vartojamas beveik visų rytų aukštaičių (ir žemaičių pakraštėliais) – 1. „tvoros statinis, pinutis (ppr. iš eglės šakos)“, 2. „baslys, miestas (ppr. tvoros, kalamas statmenai)“, 3. „statinių tvora, žiogriai“ (*tuīnai*) LKŽ XVI 1995. „Polio“ reikšmės neturi. Tačiau *tuino* žemaitiškas (su aukštaičių pakraštėliais) variantas *stuinis* LKŽ XIII 1984 – ne tik „statinis, baslys“ (Alsėdžiai, Šiaulėnai), bet ir 2. „stulpas“: *Tiltas ant stuīniais padirbtas* J. Jablonskis (Alsėdžiai). Tai – iš pietų (nors jiems patieks teko iš vakarų).

O padavė ir iš vakarų – tai iš vid. vok. žem. *pāl* (dabart. vok. *Pfahl*) žemaičių (turinčių *kalstą!*) pietvakarinio pakraščio (Nemakščiai, Palanga), taip pat BsMt II 248 (Padovinys) ir nuo M. Miežinio žodyno (1894) raštuose paplitęs *pōlis* (RLŽ 1932 *pōlis*) LKŽ X 1976. Vok. *Pfahl* yra skolinys iš lot. *palus* „lazda, kuolas, miestas; stulpas“ (: *pangere* 1. „įkalti; <...>“) LoLieŽ 1996. Gal todėl *polis* įdėtas į TŽŽ 1969 ir 2001 – šiame net nurodomas ne

vok., o lot. etimonas – *palus*. *Polis* mums tikrai nėra tarptautinis žodis. Romanų kalboms tai ne skolinys, o lotyniškas veldinys – ital. *palo*, pranc. *pal* „miestas, kuolas; polis“ (bet ir *pilot* tech. „polis“, *pila* 2. „tilto atrama“, *pilier* 1. „stulpas, šulas, pastovas“, *pilori* „gėdos stulpas“ PLKŽ 1976 < lot. *pila* 1. „stulpas, ramstis“ LoLieŽ 1996; vėl. lot. *pilare* – iš čia *piliorius*). Angl. *pale* 1. 1) „statinis, miestas“ (ir *pole* I 1. 1.) „stiebas, miestas, stulpas, kartis“), bet techn. „polis, stulpas“ – *pila* II 1. (o *pillar* 1. 1.) „stulpas, kolona; atrama, ramstis“) ALKŽ 1975. Lenkai irgi turi *filar* 1) archit. „kolona, stulpas“: *filary mostowy* „tilto tauras“, bet ir *pal* 1. „baslys, miestas“, 2. stat. „polis“ LeLieŽ 1979. Latviai taip pat turi germanizmą *pālis*, bet ir savą žodį *balsts* 1. „atrama, atspara, ramstis, [pa]spyris“: *tilta balsti* „tilto taurai“ LaLieŽ 1977 662.

Rus. *свая* – savas žodis (: *вуть* „vyti, sukti“, plg. *vinis* : *vyti*, *vainikas* : *vyti*, *ваять* „kalti“, plg. *свайка* 1. „smigutė (rusų liaudies žaidimas)“, 2. „smeigtas (takelazo darbams)“ RLKŽ IV 1985 ir *свиток* „кол, служащий привёртком при укладке дров“ (Фасмер 1971; КЭСРЯ 1971).

Prieš 80 metų *polis* buvo priimtas Terminologijos komisijos (VI 1924: 61).

Tiktai *polis* teikiamas TechnŽ 1949, PolŽ 1959 ir 1984, StatŽ 2002. Bendrojoje norminamojoje leksikografijoje terminas irgi yra tik *polis* – *pōlis* tech. „sija, rąstas, įkaltas į žemę statiniui atremti“ DŽ 1954, *pōlis* tech. DŽ 1972; vėliau aiškinime pridėtas ir lietuviškas sinonimas – „strypas, įkaltas į žemę statiniui atremti, kalstas“ DŽ 1993. *Kalstas* DŽ yra kaip paprastas žodis – žem. „kalamas rąstas, stapas, polis“ DŽ 1954; DŽ 1972 – be žem., o DŽ 1993 – 1. „paramstis“, 2. „stulpas, polis“, nors *kalstākālė* DŽ 1954 ir 1972, kaip ir *pōliakalis* DŽ 1954, *pōliakālė* DŽ 1972, žymima termino pažyma – *tech.*, tik DŽ 1993 *kalstakālė* jau be *tech.* ir be aiškinimo – „poliakālė“. *Kalstas* gana dažnas verčiamuosiuose žodynuose: *kalstas* – *свая* (polis) [ir *polis* – (tilto) *свая*] LRKŽ 1971, *kalstas* – *свая* [ir *polis* tech. – *свая*] LRKŽ 1988, *свая* – *polis*, *stapas*, *pastapas*, *kalstas* tarm. RLKŽ IV 1985, *kalstas* – *pila* (polis) LAKŽ 1991, *kalstas* – *pālis*, *balsts* [ir *polis* – *pālis*] LieLaŽ 1995.

Taigi statybos terminas yra skolinys *polis*. Forma *polius*, pasitaikiusi net žodynuose, jau išnykusi. Terminas *polis* tiek įsigalėjęs, kad vartojamas net metaforiškai, pvz.: *Todėl Kantas pasiryžęs optimistinę-etinę pasaulėžiūrą statyti ant polių, kuriuos į žemę įkalė etika* (A. Šveiceris. *Kultūra ir etika*, Vilnius: Mintis, 1989, 201).

Žodynuose dar yra: *stapas* „į žemę kalama atraminė sija; polius“: *tilto stapai* DŽ 1954 ir 1972, „atraminė sija; polis“ DŽ 1993, „atraminė sija, polis, paramstis“: *Po lūžtančiu balkiu stapas pastatytas* (A. Juškos žodynas). *Tilto stapai* (DŽ) LKŽ XIII 1984; *свая* – *polis, stapas, pastapas, kalstas* tarm. RLKŽ IV 1985, bet DŽ 1954 *pastapas* – tech. „ramstis požeminiams kasiniams sutvirtinti“, DŽ 1972 – „stulpas paremti, ramstis; kolona“: *požeminių kasinių pastapai*, *šventnamių pastapai*, DŽ 1993 – „stulpas paremti, ramstis“: *Sija įlūžusi, tik pastapas laiko*. LKŽ IX 1973 *pāstapas* iš žemaičių (ir *pastāpas*) ir raštų yra 1. „stulpas paremti, ramstis“ || „požeminių kasinių sutvirtinamasis ramstis“ DŽ || „pastato kolona“ VI, Vydūnas || prk. „remiantis, palaikantis dalykas, atrama“: *Niekad klajot negali, kadang yra stiebu ir pastapu tiesos* (M. Daukšos *Postilė*, 547), 2. „kuolo galas, mietgalys“, 3. „tam tikras medis, koja, kuria paremiami mintuvai“. Taigi *stapo* ir *pastapo* laikymas *polio* sinonimais (SinŽ 1980) gyvosios kalbos duomenimis nėra paremtas. Dirbtinis ir nereikalingas yra *rāstabaslis* TechnŽ 1920 (*свая*), taip pat *Medžiaga geležinkelio nomenklatūros žodynei* (rankraštis, apie 1933 m.) LKŽ XI 1978.

Taigi *polis* – terminas, *kalstas* – paprastas žodis iš žemaičių tarmės, bet aiškiai motyvuotas (tai atitinka naujo termino, jei ne skolinys, reikalavimą), senokai pateikiamas, nors ne kaip terminas, norminamuosiuose žodynuose. Kalbos ir terminologijos politikoje lietuviybės poslinkiai nėra labai žymūs, bet šiek tiek pastebimi. Turint nusistačius terminijos lietuvinimo perspektyvą ir apgalvotą nuoseklių žingsnių strategiją *kalstą* pirmiausia reikėtų teikti lietuvių archeologijai – gyvosios kalbos pagrindas čia būtų kaip tik reikalingiausias ir suprantamiausias. Nedidelis (ir nenuoseklus) judesys matomas hidrotechnikos terminijoje: *pile* – 1. *polis, stapas, pole* – 1. *stiebas; stulpas; atrama*, 2. *gairė*, 3. *polis, pile-driver – poliakalė, driwer* – 2. tech. *poliakalė; plūktuvas; varytuvas*, bet *pile driwer* – *poliakalė, kalstakalė, hammer* – 2. stat. *tvoklė; poliakalė, kalstakalė*, 3. tech. nauj. *kals-tagrąžtis* (kalinėjantis grąžtas), *ram* – 1. *poliakalė; tvoklė; kalstakalė, jach* – 4. tech. *spaustuvas; kalstagrąžtis, jach* – *drill (jachhammer)* – *kalstagrąžtis* HidrotechŽ 2000.

Ankstesnių žodynų *įlaidinis polius* – *иунтовая свая* PolŽ 1984, *sheet [interlocking, grooved] pile, sheeter* – *Spundpfahl – palplanche – иунтовая свая* StatŽ 2002 negerai, nepagrįstai keičiamas: *grooved pile* – *įlaidas; junglusis polis, interlocking pile* – *sujungtieji įlaidai; junglusis polis, sheet pile* – *įlai-*

dinis polius; įlaidas, sheeter – stat. įlaidinis polis; įlaidas, spraustas (plg. dar *piling* – 2. įlaidinė siena, *plank piling* – lentų įlaidžio siena, *interlocking steel sheet piling* – jungliųjų plieninių įlaidų siena, *plank piling* – lentų įlaido siena, *interlocking steel sheet piling* – jungliųjų plieninių įlaidų siena, *pile sheeting* – įlaidinė siena / spraustasienė, *bach sheeting* – žemutinė spraustasienė / įlaidinė siena (pvz., užslenkstės), *front sheeting* – priekinė spraustasienė / įlaidinė siena (pvz., prieslenkstės),..., net *interlocking sheeting* – jungliųjų įlaidų siena (pvz., metalinių įlaidų), *steel sheeting* – plieninių įlaidų siena. Tą negerumą didina ir stiprina tai, kad spaudoje įlaida(s) pasitaiko apskritai „polio“ reikšme: *Galinga* <...> *poliakalė* <...> *kala į marių dugną plieno įlaidas*, <...> Drg 1984 97 4; *marių dugne sukalė 2700 tonų metalinių įlaidų, jų sienelių tarpus baigia užpilti gruntu* T 1985 228 1. Įlaidas iš tikrųjų yra „vienos detalės iškyša, kuria ji jungiama su kitos detalės išpjova <...>. Įlaidu sujungti ir į gruntą įkalti mediniai, metaliniai, plastikiniai ar gelžbetoniniai elementai sudaro ištisinę įlaidinę sieną“ TechEnc II 2003, *rebate* – *Falz* – *rainure* – *ушпнт, черепица* StatŽ 2000.

Taigi terminas yra *polis*; *kalstas* – jau pasireiškęs kandidatas; *įlaidas* – nedelsiant šalintina klaida.

Čiaupas ir kranas

Kad lietuvių kalba archajiška – tai džiaugsmas indoeuropeistikos mokslui ir tautos pasididžiavimas. Kad baudžiavose, okupacijose suvargusi tautos kalbinė mąstysena ir veiksena gerai neatsigavo ir naujaisiais laikais, kai darėsi ir klostėsi bendrinė kalba, o liko sustingusi kaip kisielius – turėtų būti verksmas, bet nė to nėra – apkiautę ir patenkinti...

1879 m. Klaipėdos *Lietuviszka ceitunga* rašė: *Uždraudė savo mokintiniui ... ga i d į liejimo katilo pakrutinti*. Tai LKŽ III 1956 gaidys 7. „čiaupas“. Žinoma, ne pačių lietuvininkų susigalvotas, o iš vok. *Hahn* verstas – reikšmės skolinys. Jau 1870 m. F. Kuršaičio vokiečių–lietuvių kalbų žodyno I d. *Hahn* – 3) *Hahn an einer Röhre* – *capas* (*Zapfen*), gaidys, 1874 m. – II d. II *Krahn* 2) *Zapfen am Fass* – *onkis* – tai vok. *Hahn* mažybinės formos *Hahnchen* skolinys. A. Lelio 1919 m. lenkų–lietuvių kalbų žodyne pateikiamos gyvosios kalbos žodis: *kran* – <...>; (drewniany) *parvagys* – plg. *pervagis*, *pervagys* 2. „medinis čiaupas, užkemšama volė skysčiui iš statinės nuleisti“ (žemaičiai) || „latakas sulai leisti“ (Veiviržėnai) LKŽ IX 1973.

TechnŽ 1920 *кранъ* – *čiaupas*. Tolesnį tarpsnį prieštaringai ir ne visai tiksliai nušviečia J. Jablonskio tyrinėtojas A. Piročkinas: „pamokomas gali būti ir žodžio *kranas* taishymas; pastaruoju metu taip pat kai kas jo ima vengti, kaip ir pirmoji [Terminologijos] komisija, keitusi jį žodžiais *pervagis*, *čiaupas*. Jablonskio vadovaujama [antroji – naujoji] komisija [nuo 1925. III. 21] grąžino *kraną*, palikdama, tiesa, skliausteliuose ir jo pakaitalus: „antgaliai su kranais (pervagiais, čiaupais)“. Iš to galim spręsti, kad ne visada ir komisija būdavo vieninga: atsirado, matyt, narių, kuriems patiko šie naujadarai. Bet ar tai motyvas po 60 metų keisti žodžiu *čiaupas* paplitusį skolinį *kranas*?“ (Piročkinas 1986: 27). Kitoje vietoje, pats sau prieštaraudamas, autorius rašo: „Vis dėlto vienas kitas Jablonskio išpeiktas naujadaras įvairiais keliais pateko į bendrinę kalbą“ – kartu su *čiaupu*, čia minimi *klijuotė*, *mostas*, *sankasa*, *sraigtas* (Piročkinas 1986: 56). Nesiaiškindamas tų „įvairių kelių“ autorius be reikalo dalyką temdo. O istorija ilga.

RLŽ 1932: *кран* – *čiaūpas*, *laidukas*, *volė*; <...>. V. Kamantauskas jau taiso: *kranas* (lenk. *kran*) – *čiaupas*; (*gervė*) *keliamasis* (KL 1933). Bet TŽŽ 1936 *čiaupo* net nemini: *kranas* 1. (ol.) „prietaisas skysčiams arba dujoms išleisti iš rezervuarų ir sulaikyti“ (2. (vok.) „prekių kilnojamoji mašina“). Padėtį atitaiso LEnc V 1937 – *čiaupas*, KP 1939: *kranas* (gud., lenk. *kran*) – *čiaūpas*, -ai. LKŽ II₁ 1947 ¹*čiaūpas* 1. „vamzdelio pavidalo latakėlis, įkalamas į medį sulai tekėti“ (Kupiškis), 2. „kranas, snapas (indo)“ (raštai), o LKŽ II₂ 1969 – 1. „kranas, indo snapas“. LKŽ VI 1962 ¹*kranas* „prietaisas skysčiams ar dujoms iš rezervuaro, indo išleisti ar sulaikyti; čiaupas“ (Viduklė, Vaižgantas), ²*kranas* (vok. *Krahn*) „sunkumų keliamoji mašina“. TechnŽ 1949 *кран* – 1. *čiaupas*, TŽŽ 1951 *kranas*² (ol. *kraan*) – „čiaupas, prietaisas <...>“.

Taigi *kranas* keitimas *čiaupu* prasidėjo vėlokai ir užtruko. Norminimu atsiliko ir DŽ – *kranas* 1. „prietaisas <...>; čiaupas“, *čiaupas* 2. „vamzdis su tam tikru įtaisu skysčiams leisti iš rezervuaro; kranas“ DŽ 1954, *čiaupas* – 1. „įtaisas <...>; kranas“ DŽ 1972. Tai atsilikimas nuo terminologijos – TechnŽ 1949 ir PolŽ 1959: *кран* – 1. *čiaupas*, ALKPolŽ 1958 *cock* – *čiaupas*. Iš inercijos *kranas* įvairiuose žodynuose laikėsi dar labai ilgai: *кран* – 1. *čiaupas*, *laidukas*, *kranas* RLKŽ I 1967, *kranas* – 1. *кран*: vandentiekio *kranas* – *водопроводный кран*, nors ir *čiaupas* – *кран*: vandentiekio *čiaupas* – *водопроводный кран* LRKŽ 1971, taip pat LRKŽ 1988, *Hahn*² – 1. *čiaupas*, *kranas* VLKŽ I 1989, *cock* – 4) *kranas*, *čiaupas* ALKŽ 1975, *krāns*^a

– *kranas*, *čiaupas* LaLieŽ 1977, net *кран* – *čiaupas*, „*kranas*“ (bet *кран экстерного торможения* – glžk. *pavojaus stabdymo rankena*) RLKŽ II 1983. Ne be reikalo *kraną*, tarp kitų, 1992 m. mini Z. Zinkevičius rašydamas: „Kai kurių šios rūšies svetimžodžių, anuomet stipriai guitų iš bendrinės kalbos, dar ir dabar kartais pasitaiko, ypač šnekamojoje kalboje“ (Zinkevičius 1992: 289).

Šita uodega vilkosi jau tuo laiku, kai *kranas* ryžtingai pakeistas tik *čiaupu*: *kranas* – nevert. r. „čiaupas“ KPP 1976, *кран* – 1. *čiaupas*: vandentiekio, oro, praustuvo, pirties, degalų, stabdžių, maišymo, gaisrinis; ventiliinis, vožtuvinis, plūdinis, kamštinis, rutulinis, trišakis *čiaupas* (2. transp. *kranas*) PolŽ 1984, *kranas*² ntk. *čiaupas* TŽŽ 1985, *kranas* 2. žr. *čiaupas* DŽ 1993, *kranas*² – *čiaupas* TŽŽ 2001. Tačiau ir čia yra nenuoseklumo: KPP 1985 ir TT 1992 *kranas* netaisomas, *kranas* „čiaupas“ neįdėtas į TŽŽ I 1999.

Kranas „čiaupas“ yra iš ol. *kraan* „šulinio svirtis“ (< „gervė“). Kitose kalbose motyvuota kiek kitaip – „gaidys“: vok. *Hahn*, angl. (*stop*) *coch* (taip pat *tap*, amer. *faucet*), lenk. *kurek* (ir *kran*, dar *zawór kurkowy* arba *czopowy*), ček. *kohout(ek)*. Gyvūniškai motyvuotas ir pranc. *robinet* – pagal viduramžių pasakų aviną vardu *Robin*. *Čiaupas* – gana aiškiai motyvuoto (: *čiaupti*)¹ tarmės žodžio vykusios terminizacijos pavyzdys.

Kėlimo mašina *kranas* etimologiškai yra aiškiai paukštinės motyvacijos: „Jau XIV amžiuje vokiečiai gervės vardą suteikė prietaisui kroviniams į laivą kelti (*der Kran*, gervė šiuo metu vokiečiai vadina *der Kranich*)“ (Sabaliauskas 1994: 97). Toks yra ir angl. *Crane*, pranc. *grue*, it. *gru*, ček. *jeřáb*, lenk. *żuraw*, rus. *журавль*. Jau sen. gr. *granos* „gervė“ – tai ir „prietaisas sunkumams kelti“ (КЭСРЯ 1971; Sabaliauskas 1994: 97).

¹ Bent taip iš pažiūros atrodo. Tačiau yra ir abejonių. Nors subatėnas P. Skardžius KP 1939 *čiaupą* palaimino, kupiškėnų žodyno rengėjas K. Vosylytė žodį *čiaupas* turi tik iš LKŽ II, naujų paliudijimų nėra (autoriaus pokalbiai su K. Vosylyte 2004-12-13 ir 14). Lauktinas *čiaupą* *čiaupti* nėra fiksuotas. *Čiaupas* galėtų būti ir lenk. *czop* 1) „kaištis, volė“ LeLieŽ 1979 perdirbinys – plg. tos pačios reikšmės žemaičių lenkybes *čepas* 2. ir *čapas*, lietuvininkų (ir užribio) vokietybę *capas* 3., taip pat 4. „ąsočio, kibiro ar buteliuko snapelis, <...>“ (Pilviškiai, Nemunaitis)“ LKŽ II, 1969. Nepaisant kilmės abejonių, *čiaupas* bendrinėje kalboje jau tvirtas, o jei bus rašomas etiketėse, vartojamas mokytų santechnikų, galutinai įsitvirtins ir šnekamojoje kalboje.

Kad *kranas* motyvuotas „*gerve*“, suprantama gal net iš vaizdo – plg.: *Gervės kaklą ištiesia pats keliamasis kranas* T 1976 285 4. *Dabar čia tradicinė statybos networka, kranas lyg didžiulė gervė*, <...> L ir M 1976 33 7. O ar nebuvo galimybės ir bandymo kraną *gerve* vadinti? Paukštinė įrankių ir įtaisų motyvacija lietuvių kalbai irgi labai būdinga – plg. *gervė* 4. „svirtis; svirties kartis; permėtė“ (Biržai), 5. „bulvių kasamoji mentė, kauptukas“ (Telšiai, Gadūnavas, Laižuva), 6. „girnų dalis“ (P. Sragys), 7. „medelis, laikantis milinį prie girnų“ (Sidabravas, Pašvitinys, A. Juškos žodynas), 13. „dalgio lenktoji rankena“ (Rietavas), *gervėlė* 1. „prietaisas bulvėms kasti ar ravėti“ (Akmenė, Laižuva, Vieksniai), 2. „girnų dalis, lapė“ (Rokiškio r. Onuškis, Kupiškis, Užpaliai, Klaipėda), 3. „skersinėlis girnų akmenyje, į kurį remiasi girnų ašis (varpstė)“ (Jūzintai), 4. „virvutė pakelti viršutinei girnapusei“ (Šimonys), 5. „pagaliukas girnomis pakelti“ (Rokiškio r. Panemunis, Kupiškis), 6. „staklių dalis“ (Kupiškis), 7. „plonutė skalelė audeklui į skietą verti“ (Salamiestis, Suvainiškis), 8. „kastuvo, šakių ar kito su kotu įrankio rankenėlė“ (Sudeikiai, Duokiškis, Salos, Lazūnai), 9. „stogo žirgėlis, žirgėlis“ (Kupiškis), 10. „kyls (= pleištas – J. K.) rąstams skelti“ (Šimonys) LKŽ III 1956. F. Kuršaičio žodyne II *Krahn* – 1) eine Hebemaschine, *króns*. nach Mielche: *gérþè*. P. Ruigio, K. Milkaus, F. Kuršaičio žodynuose paukštis „*gervė*“ yra *geršė* 2. (1. „gešė, garnys“ L. Rėzos Biblija, F. Kuršaičio žodynas). A. Lelio anglų–lietuvių kalbų žodyne *crane* – *geršė, gervė*.

Iš RLŽ 1932 atskamas dar vienas panašiai motyvuotas keltuvo pavadinimas: *кран* – <...>; // *suŋkumų keliamasis prietaisas, kāklis. Kaklis eina iš K. Sirvydo 1642 m. žodyno: Kierat / ktorym co wyciągia z dołn. Ergata, æ. Kaklis kuriuo ku iztraukia. Yra kaklis ir F. Nesselmanno žodyne – Krahn, das Instrument, mit dem Lasten auf die Schiffe gehoben werden.*

Neužmirština ir vokiškos kilmės lenkybė ¹*kāparas* 1. „prietaisas sunkiems daiktams kilti, svertas“ (lenk. *kafar* < vok. tarm. *kapfer*) Krosna, Dauksiai, Marijampolė, Pilviškiai, Vilkaviškis, Veliuona, Gruzdžiai, Užventis, Kupiškis, *kāpara* Luokė (LKŽ V 1959), tik *kaparai* SD 83 žr. ¹*kaparas* 1. – klaida: tai yra augalas *kaparis*.

F. Kuršaičio žodyno (1874) *kronas* – regioninis skolinys, LKŽ VI 1962 fiksuotas ir iš Švėkšnos. Bendrinėje kalboje jis negalėjo turėti perspektyvos. *Kranas* jau yra A. Lelio 1919 m. lenkų–lietuvių kalbų žodyne (*kran*), visiškai įtvirtinamas TŽŽ 1936 – *kranas* 2. (vok.) „prekių kilnojamoji mašina“. Netapęs *gerve*, *kranas* neįgijo ir kito atitikmens kaip kai kurios kal-

bos – lenkų yra ir *kran*, bet ppr. *dźwig*, latv. *krāns*, bet ir *celtnis*. *Keltuvas* pateikiamas TechnŽ 1920 (*подъемный кран*), vėliau – kaip *kran*o sinonimas – TechnŽ 1949, RLKŽ I 1967, net PolŽ 1984. LKŽ V 1959 ²*keltuvas* 1. tech. „prieštasis sunkumams kelti“ yra iš RLŽ 1932 122, M. Šalčiaus raštų, 1952 m. *Tiesos* (bet yra ne „kranas“). DŽ 1954 ir 1972 *keltuvas* – ir 2. „prieštasis sunkumams kelti“: *prekių keltuvai*, ir 4. „keliamoji mašina; liftas“, DŽ 1993 – 1. tech. „prieštasis sunkumams kelti“: *lyninis, sraigtinis, strėlinis keltuvas, šachtos keltuvas, bėgių keltuvas* (2. „funikulierius“, 3. „liftas“, <...>). Tačiau terminijoje tėra vienintelis *kranas*.

Kranas „čiaupas“, seniai pradėtas keisti lietuvišku terminu, terminijoje greičiau ir pakeistas, bet pernelyg ilgai užsilikęs paprastojoje kalboje, sukūrė jo ir *kran*o „kėlimo mašina“ skyrimo problemą. Kadangi ta problema egzistavo ir rusų kalboje, dvikalbystės sąlygomis jos sprendimas buvo tiesiog padiktotas rusų kalbos: *кран водопроводный* – vandentiekio čiaupas, *кран подъемный* – kėlimo kranas PolŽ 1959 (iš esmės taip jau TechnŽ 1949). Taip iki pat šio laiko yra daugelyje dvikalbių žodynų: *кран* – 2. *keltuvas, keliamasis kranas*, <...> RLKŽ I 1967, *kranas* – 2. *кран: кėlimo kranas – подъемный кран* LRKŽ 1971 (taip pat ir LRKŽ 1988), *кран*² – *kranas: подъемный кран – кėlimo kranas* RLKŽ II 1983, *Kran – keliamasis kranas* VLKŽ I 1989, *grue* – 4. tech. *kėlimo kranas* PLKŽ 1976, *kranas* – 1. (čiaupas) *robinet*, 2. (keliamasis) *grue* LPKŽ 1992, *crane* – 2) *keliamasis kranas* ALKŽ 1975, *crane* – 2) tech. *keliamasis kranas* ALKŽ 1998, DALKŽ 1998, DAKŽ 2001, *kranas* – 2. (keliamasis) *crane* LAKŽ 1979 ir 1991, NLAKŽ 2002, *dźwigarka* ir *dźwignik* – tech. *keliamasis kranas, domkratas* LeLicŽ 1979, *kranas* – (kėlimo) *dźwig* LicLeŽ 1991, *celtnis* – 1. *keliamasis kranas* LaLicŽ 1977, *kranas: keliamasis kranas – krāns, celtnis* LicLaŽ 1995. Net KPP 1976, nors *kranas* – nevert. r. „čiaupas“, bet vert.: *keliamasis kranas* // *keltuvas*. Tam tikra atrama visam šitam arba pasiteisinimas galėtų būti, žinoma, tik formaliai – *kėlimo kranas* LTE V 1979. Tačiau ir jam jau padarytas galas – *kranas* „periodinė kėlimo mašina <...>“ TechEnc II 2003.

Recidyvas yra LeLicŽ 1979: *dźwig* – 2) tech. *kranas, gervė* ir *kran* – 2. *gervė, kranas*. Čia veikiausiai yra lenkų kalbos, griežtai neskiriančios „kran“ ir „gervės“ poveikis – plg. *кран – dźwig, dźwignica* (*żuraw* lub *suwnica*) WST 1973, *kran* II „rodzaj dźwigu; żuraw“ SWO 1997. Lietuvių kalboje panašus neskryrimas yra retenybė, atsitiktinumas: *кран* – 2. *keltuvas, kelia-*

masis kranas, trauktuvė, gervė RLKŽ I 1967. *Trauktuve* žinoma iš K. Sirvydo 1642 m. žodyno: *windá / Tractoria machina, tractorium organum. Trauktuwe*. Reikšmė žr. *trauktuvas* 1. „prietaisas kam aukštyn traukti, kelti, kėliklis“ *trauktuve* dar vartota 1853 m. F. Nesselmanno žodyne, XIX a. rankraštiname D. Sutkevičiaus ir L. Ivinskio žodynuose, o reikšmė „suktuvas“ – A. Šolco ir J. Talmanto 1929 m. kišeniniame vokiečių–lietuvių kalbų žodyne.

Gervė lietuvių technikos terminijoje yra kito mechanizmo pavadinimas: *gervė, suktuvas* – „kėlimo mechanizmas, keliantis krovinį ant būgno vyniojamu lynu ar grandine. <...> Δ su įgaubtu frikciniu būgnu vadinama *špiliu*, arba *kabestanu*; <...>. Špiliais tempiami žvejų tinklai, vagonai, švartuojami laivai prie kranto. Δ dažnai montuojama kranuose, keltuvuose, liftuose, skreperiuose“ LTE IV 1978. Taigi *gervė* gali būti *kran*o dalis. Pagal liaudies terminijos motyvaciją *gervė* visai suprantama, *suktuvas* – aiškesnis, bet čia kitas trūkumas – *suktuvių* yra daug ir įvairių. LTE nepavyko pasiekti nuoseklumo – nors teikiama *gervė* (o *špilis* tik minimas aiškinime), bet „suktuvas su horizontaliu velenu, ant kurio sukamas lynas inkarui pakelti, laivui prišvartuoti“ – jau *brašpilis* LTE II 1977. TechEnc II 2003 *gervės* nepateikia, TechEnc I 2000 yra *brašpilis, suktuvas*. J. Banaitis pateikia 4 atskirus terminus: *gervė* – *лебедка* – *winch*, *suktuvas* – *ворот, вьюшка* – *reel, winch, špilis* (laivo *gervė*) – *шпиль* – *capstan, brašpilis* – *брашпиль* – *windlass*.

Tanklaivis ir tankas

„1886 m. nulcistas į vandenį pirmasis tanklaivis – 90 m ilgio Vokietijos laivas „Glückauf“, o XX a. pradžioje naftą jūromis gabeno jau beveik vien tik tanklaiviai“ (Kopaliński 2001). Tačiau tik TŽŽ 1936 atsiranda *tankeris* (angl.) – „laivas, pritaikytas įvairiems skysčiams vežti be atskiro jų įpakavimo (taros)“. TechnŽ 1949 nėra nei *танкер*, nei *танк*, ALKPolŽ 1958 *tanker* nepateikiamas, nors yra ir *tank* – 1. *rezervuaras, bakas, cisterna*, 2. *baseinas*, ir *tank car* – *vagonas-cisterna; sunkvežimis-cisterna, tank truck* – *sunkvežimis-cisterna*. Tik DŽ 1954 jau *tanklaivis* „pripilamasis skystiems kroviniams vežti laivas“. Nusižiūrėta į vok. *Tankschiff*. *Tanklaivis* teikiamas PolŽ 1959 ir 1984, JŽPTŽ 1992, JTLŽŽ 1994. Spaudoje 50 metų vis dar – daugiausia vertimuose – tabaluoja ir *tankeris*. Labai netikėtai *tankeris* pasirodė StatŽ 2002.

Kad sekiny *tanklaivis* būtų aiškesnis ir tvirtesnis, jam reikia motyvacijos. Ilgą laiką jos trūko arba ji buvo nepakankama, nesuprantama. TŽŽ 1936 *tankas* 2. „didžiulė į žemę įmūryta cisterna benzinui, žibalui ir kitiems skysčiams laikyti“, DŽ 1954 *tankas* tik *kar.* ALKPolŽ 1958 *tank* – 1. *rezervuaras, bakas, cisterna*, o ne *tankas*. DŽ 1972 *tankas* jau net 1. „didelis indas skysčiams ar dujoms laikyti bei pervežti“: *benzino tankai*, bet DŽ 1993 ši reikšmė jau 2. ir be iliustracijos. O TŽŽ 1985 *tankas* 2. „cisterna, rezervuaras“. Taigi neaišku – juk yra ir patys tie aiškinimo žodžiai *cisterna, rezervuaras*, o kur, kam ir koks tas *tankas* – gal *benzino tankas* ir yra *benzinvežis*? Nepaaiškina nė enciklopedija: *tanklaivis* – „<...>. Kroviniai supilami į kelis arba keliolika rezervuarų, esančių tarp skersinių ir išilginių pertvarų, o iš jų išsiurbiami siurbliais pro vamzdžius“ LTE XI 1983. Jei *rezervuarai*, tai kodėl *tanklaivis*, jei *tanklaivis*, kodėl tie rezervuarai ne *tankai*? Ir koks ryšys su kovos mašina *tanku*?

Taigi reikia eiti prie kilmės. Angl. *tank* „rezervuaras, bakas, cisterna“ yra skolinys iš port. *tanque* [vieni kildina iš *estanque* < *estancar* „tvenkti“ (plg. *stagnum* 1. „stovintis vanduo; ežeras; bala, pelkė, klanas, valka“, 2. „dirbtinis tvenkinys, kūdra, baseinas“ LoLicŽ 1996) < vulg. lot. *stanticare* „sustabdyti (tekėjimą“) / „tvenkinys, kūdra; gelda; talpykla, bakas“ (Webster’s Dictionary Unabridged 1981; Webster’s Comprehensive Dictionary 1996), kiti – iš hindi *tankh* „bakas, rezervuaras“ (Sabaliauskas 1994: 349)]. Visai naujas šio žodžio istorijos puslapis atverstas beveik prieš 90 metų karo technikos ir karybos specialistų: „Pirmasis tankas, panaudotas karo veiksmams, buvo britų „Mark I“ (Somos mūšyje 1915 09 15)“ (Kopaliński 2001) [kiti šaltiniai nurodo vėlesnį laiką – 1916 m. (LTE XI 1983)]. „Angliškas žodis *tank*, reiškiantis cisterną, iš pradžių buvo vartojamas priešui klaidinti“ (Kopaliński 2001). Tačiau slaptas kodinis pavadinimas prilipo neatplėšiamai. „Prancūzų spaudoje žodis *tank* pirmą kartą pavartotas 1916 metų rugsėjo 22 dieną“ (Sabaliauskas 1994: 349). Prilipo ir priešams vokiečiams – buvo *Tank*, tik paskui pakeista prancūziškos (toliau – lotyniškos) kilmės vokišku žodžiu *Panzer* (taip pat *Panzerkampfwagen*), nors reikšmė „bakas, rezervuaras, cisterna“ *Tank* liko. Pranc. *tank* vadinas ir prancūziškai – *char de combat* („kovos vežimas“), *char d’assant* („šturmo vežimas“), *char blindé* („šarvuotas vežimas“). Lenk. *tank* jau visai pasenęs – dabar *czołg* (: *czołgać się* – „ropoti, rėplioti; šliaužoti“), taip pat „tankistas“ – *czołgista*, bet ir *pancezný*; ir *tank* „rezervuaras, talpykla“

žodynuose žymimas *psn.* (vartojamas tik *fol.* „ryškinimo bakelis“) – dabar *zbiornik*, taigi ir „tanklaivis“ dažniau ne *tankowiec*, o *zbiornikowiec*, nors vartojama *tankować* „ap(si)rūpinti degalais (apie laivus, lokomotyvus)“.

Tanko dar nėra KarŽ 1919, STŽŽ 1923, SNŽŽ 1924. Paplito tarmėse kaip palyginimas: *Tos bobos didybė – kaip tankas* Kupiškis. *Kaip tankas ta karvė* Vainutas; taip pat reikšmė „kas labai stambus, tvirto sudėjimo“ (Želva, Miežiškiai), net 4. prk. „batai trumpu aulu“ (Salantai, Lenkimai, Mažeikiai, Tirkšliai) – plg. *манкемка* – 1. storas puspadiš, 2. dg. *tanketės, storapadziai bateliai* (moteriški) RLKŽ IV 1985, suvalkiečių *branavykai* („šarvuočiai“) „darbiniai batai“ (ZŠŽ 2003).

Taigi įprastinis kovinis *tankas* pasirodo esąs antrinis, o pirminio mes, pasiskolintojai, kaip ir neturim, išskyrus... žodynus ir labai specialias sritis. Tiesa, oficialioji šviesaus gyvenimo spauda šviesiai rašė apie puikius *tankus* net karvių fermose: *Kai prijungs pieno liniją, pienas tiesiai iš karvės stiklo vamzdžiais per aušintuvus tekės į tankus* TMtr 1973 3 1. ŽŪMTŽ 1983 nepalyginti santūresnis: *танк для молока* – pieno cisterna, *танкохладитель молока* – ž. ū. pieno aušinamoji cisterna, nors *аэроменк* – aerotankas. HidrotechŽ 2000 *tank* – 1. baseinas; rezervuaras; vandens talpykla, 2. *bakas, cisterna, bunkeris*, tik *aeration tank* – 1. mot. aerotankas (ir aerotank), 2. vndt. *aerobaseinas, methane tank* – nuot. metantankas, nors StatŽ 2002 – *metano tankas* – *methane carrier* – *Metant* – *methanier* – *танк сжиженного метана* (bet ir metantankas, stovinio reaktorius, taip pat aerotankas), *butano tankas* – *butane carrier* – *Butant* – *butanier* – *танк бутана*. Lenkams tai ne *tankas*, o *kamera*: *метатенк* zob. *метатанк* – *komora fermentacyjna, gnilna, аэроменк* zob. *аэротанк* – 1. inž. san. *komora napowietrzana*, 2. kotl. *odmulnik, zbiornik odmulin* WST 1973. Būtų galima ir lietuvių kalboje čia verstis be *tanko* (bent jau *metantanką* reikia taisyti į *metano tanką*), nors *aerotanko* keitimas koku *aerorezervuaru* – tarptautinio žodžio tarptautiniu – nebūtų lengvas.

Angl. *tanker* yra ne tik 1. *tanklaivis*, ne tik 2. *cisterna, autocisterna* DALKŽ 1998, DAKŽ 2001, ne tik 2. gelžk. amer. *cisterna* ALKŽ 1975, bet ir 3. av. *degalų lėktuvas* DALKŽ 1998, DAKŽ 2001, nors tiksliai terminiskai tai yra *танк-заправщик, replenishment tanker*, tik labai netaisyklingai lietuviškai – *tanklaivis pilstytojas* JTLŽŽ 1994 (visai įmanomas oro *tanklaivis* MksIL 2002 22 14, nors čia pat labai nevykęs *tankeras* – *degalus nešantis orlaivis*).

O gal *tanklaivis*, kaip ne visai aiškus, būtų ir nereikalingas? Juk yra ir *naftovežis*, *mazutvežis*, *benzinvežis* (gali būti tiek automobilis, tiek laivas!), yra ir angl. *oiler*, pranc. *pétrolier*. Bet dalykas tas, kad tas pats *tanklaivis* vieną kartą gali vežti naftą, kitą – mazutą, apskritai – bet kokį skystį, net vienukart skirtinguose savo tankuose – skirtingus skysčius. NATO TŽ 2001 *oiler / pétrolier* – „karinis ar civilinis tanklaivis su visa reikiama įranga papildyti degalų plaukiojančius laivus“ – *tanklaivis*.

O kad *tanklaivis* būtų aiškesnis, motyvuotas, svarbiau už *aerotanką* ar *metano tanką* turėti tanklaivio *tanką*, kokį jau turi rusų kalba, ir struktūra, ir skolinimosi politika lietuvių kalbai vis dėlto artimesnė už daugelį kitų: *танк* II тех. „специально оборудованный бак или отсек для хранения или транспортировки жидкостей“ АРПАС, „ЛДП“ 1969, *танк*² – „специально оборудованный резервуар для хранения или транспортировки жидкостей“ ССИС 1993. Rusų terminijos *танкер* (нефтеналивное судно) КПС 1955 dar neturėjo pamato *танк*, bet vėliau jį įgijo – *танк судовой* ПС 1976 ir 1989. Lietuvių laivininkystės terminijoje einama panašiu keliu: *танк* – *tankas*, *bakas*, *rezervuaras* JŽPTŽ 1992, *tankas* – *танк* – *tank*, *compartment* JTLŽŽ 1994. Yra net *diptankas* – *дунтанк* – *deep tank* JTLŽŽ 1994. Beje, *diptankas* yra labai seniai: *diptankas* jūr. „gili cisterna transporto laivuose, naud. vandens balastui supilti“ TŽŽ 1951 (ir 1969), *diptánkas* „laivo balastinio vandens cisterna“ TŽŽ 1985 ir 2001. Tanklaivio *tanko* TŽŽ 1951 ir 1969 visai nėra, o TŽŽ 1985 ir 2001 *tankas* 2. – irgi visai neapibrėžta „cisterna, rezervuaras“. Tai šalintinas neatitikimas – tanklaivio *tankas* yra reikalingesnis ir pagrįstesnis už prasikišančią anglybę – laivo *diptankas*.

Ir jau – kaip iš čia cituotų dalykų leksikografinės technikos matyti ir kaip jau seniai laikas – kovinis *tankas* ir tanklaivio *tankas* yra homonimai. Lietuvių leksikografijoje – jau gana seniai – šito paisoma tik verčiamuosiuose žodynuose (pavyzdžiui, ALKŽ 1975, RLKŽ IV 1985).

Išvados

1. Žodis *kuzovas*, totoriška slavybė, daugybe variantų ir reikšmių vartojama beveik visose šnektose, į technikos terminiją nepateko. *Kėbulas* yra terminizuotas lietuviškas tarmės žodis (atitinkama ar panaši vežimo dalis). *Karoserija* reikšmė „kėbulas su priedais“ yra nereikalingas dalykas, neturintis vietos tarptautinėje sąvokų ir terminų sistemoje.

2. Skolinys *polis* nuosekliai vartojamas terminijoje ir net paprastojoje kalboje. Tačiau jau atsiranda bandymų realizuoti seniau praleistą galimybę terminizuoti žem. *kalstas* (kol kas tai būtų tik *polio* lietuviškas atitikmuo, o ne pakaitas).

3. *Čiaupas* vartojamas nuo 1920 m. (anksčiau lietuvininkų – vokiškas reikšmės skolinys *gaidys*), labiausiai įsigalėjęs terminijoje, mažiausiai – šnekamojoje kalboje. Kol „čiaupas“ buvo *kranas* (ir gerokai ilgiau), „keliamoji mašina“ buvo *keliamasis kranas*; dabar – *kranas*.

4. Tanklais atsirado anksčiau (1886) negu tankas (1915) – pradžioje slaptas kodinis pavadinimas, paskui prilipęs neatplėšiamai (nors kai kuriose kalbose pakeistas savais žodžiais). 1936 m. jau fiksuotas *tankeris*, o 1954 m. – *tanklais* (iš vok. *Tankschiff*). Kad *tanklais* būtų motyvuotas ir nedviprasmiškas, reikalingas ir jo pamatas *tankas* (homonimas) – „skysčių transporto laivo bakas arba skyrius“.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

- ALKPolŽ 1958: Novodvorskis A. *Anglų–lietuvių kalbų politechninis žodynas*, Vilnius.
- ALKŽ 1975: *Anglų–lietuvių kalbų žodynas*. Sudarė A. Laučka, B. Piesarskas, E. Stasiulevičiūtė, Vilnius.
- ALKŽ 1998: Sveciavičius B. *Anglų–lietuvių kalbų žodynas*, Vilnius.
- Ambrasas S. 1993: *Daiktavardžių darybos raida 1*, Vilnius.
- Ambrasas S. 2000: *Daiktavardžių darybos raida 2*, Vilnius.
- Būga K. 1959: *Rinktiniai raštai 2*, Vilnius.
- Būga K. 1961: *Rinktiniai raštai 3*, Vilnius.
- DAKŽ 2001: Piesarskas B. *Dabartinės anglų kalbos žodynas*, Vilnius.
- DALKŽ 1998: Piesarskas B. *Didysis anglų–lietuvių kalbų žodynas*, Vilnius.
- Drg – *Draugystė* (laikraštis).
- DŽ 1954: *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, Vilnius.
- DŽ 1972: *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, Vilnius.
- DŽ 1993: *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, Vilnius.
- Fraenkel E. 1955–1965: *Litauisches etymologisches Wörterbuch*, Göttingen.
- HidrotechŽ 2000: Baškys K., Šulga V. *Anglų–lietuvių kalbų hidrotechnikos terminų žodynas*, Vilnius.
- JTLŽŽ 1994: Banaitis J. *Jūrų technikos, laivybos, žvejybos lietuvių–rusų–anglų kalbų žodynas*, Klaipėda.
- JŽPTŽ 1992: Velička A. *Jūreivystės, žvejybos ir politechnikos terminų žodynas*, Klaipėda.

- Kabelka J. 1964: *Kristijono Donelaičio raštų leksika*, Vilnius.
- KarŽ 1919: *Kariškas lietuviškai-rusiškas ir rusiškai-lietuviškas žodynėlis*, Kaunas.
- KL 1933: Kamantauskas V. *Kalbėkime lietuviškai*, Kaunas.
- Kopaliński W. 2001: *Žodynas. XX amžiaus įvykiai, sąvokos ir mitai*, Vilnius.
- KP 1939: *Kalbos patarėjys*. Paruošė L. Dambrauskas, redagavo A. Salys ir Pr. Skardžius, Kaunas.
- KPP 1976: *Kalbos praktikos patarimai*. Sudarė A. Pupkis, Vilnius.
- KPP 1985: *Kalbos praktikos patarimai*. Sudarė A. Pupkis, Vilnius.
- LAKŽ 1979: Piesarskas B., Svecevičius B. *Lietuvių–anglų kalbų žodynas*, Vilnius.
- LAKŽ 1991: Piesarskas B., Svecevičius B. *Lietuvių–anglų kalbų žodynas*. Spec. red. R. Dapkutė, Vilnius.
- LaLieŽ 1977: Balkevičius J., Kabelka J. *Latvių–lietuvių kalbų žodynas*, Vilnius.
- LE XI 1957: *Lietuvių enciklopedija* 11, South Boston.
- LEnc V 1937: *Lietuviškoji enciklopedija* 5, Kaunas.
- LeLieŽ 1979: Vaitkevičiūtė V. *Lenkų–lietuvių kalbų žodynas*, Vilnius.
- LieLaŽ 1995: Balkevičius J., Baluodė L., Buojatė A., Subatnickas V. *Lietuvių–latvių kalbų žodynas*, Ryga.
- LieLeŽ 1991: Kalėda A., Kalėdienė B., Niedzviecka M. *Lietuvių–lenkų kalbų žodynas*, Vilnius.
- L ir M – *Literatūra ir menas* (savaitraštis).
- LKA I 1977: *Lietuvių kalbos atlasas I. Leksika*, Vilnius.
- LKŽ II₁ 1947: *Lietuvių kalbos žodynas* 2, Kaunas.
- LKŽ II₂ 1969: *Lietuvių kalbos žodynas* 2, Vilnius.
- LKŽ III 1956: *Lietuvių kalbos žodynas* 3, Vilnius.
- LKŽ V 1959: *Lietuvių kalbos žodynas* 5, Vilnius.
- LKŽ VI 1962: *Lietuvių kalbos žodynas* 6, Vilnius.
- LKŽ IX 1973: *Lietuvių kalbos žodynas* 9, Vilnius.
- LKŽ X 1976: *Lietuvių kalbos žodynas* 10, Vilnius.
- LKŽ XI 1978: *Lietuvių kalbos žodynas* 11, Vilnius.
- LKŽ XIII 1984: *Lietuvių kalbos žodynas* 13, Vilnius.
- LKŽ XV 1991: *Lietuvių kalbos žodynas* 15, Vilnius.
- LKŽ XVI 1995: *Lietuvių kalbos žodynas* 16, Vilnius.
- LKŽ XVIII 1998: *Lietuvių kalbos žodynas* 18, Vilnius.
- LoLieŽ 1996: Kuzavinis K. *Lotynų–lietuvių kalbų žodynas*, Vilnius.
- LPKŽ 1992: Karsavina I., Kairiūkštytė S. *Lietuvių–prancūzų kalbų žodynas*, Vilnius.
- LRKŽ 1971: Lyberis A. *Lietuvių–rusų kalbų žodynas*, Vilnius.
- LRKŽ 1988: Lyberis A. *Lietuvių–rusų kalbų žodynas*, Vilnius.
- LTE I 1976: *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija* 1, Vilnius.
- LTE II 1977: *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija* 2, Vilnius.
- LTE IV 1978: *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija* 4, Vilnius.
- LTE V 1979: *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija* 5, Vilnius.

- LTE XI 1983: *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija* 11, Vilnius.
- MksIL – *Mokslo Lietuva* (laikraštis).
- NATO TŽ 2001: *NATO terminų žodynas*, Vilnius.
- NLAKŽ 2002: Piesarskas B., Svecevičius B. *Naujasis lietuvių–anglų kalbų žodynas*, Vilnius.
- Piročkinas A. 1986: *Jono Jablonskio kalbos taisymai*, Kaunas.
- PATŽ 1995: *Penkiakalbis automobilių terminų žodynas*. Parengė R. Katalynaitė, A. Klivavičius, V. Kvietkauskas, R. Lapinskas, G. Paliulis, Vilnius.
- PLKŽ 1976: *Prancūzų–lietuvių kalbų žodynas*. Sudarė A. Juškienė, M. Katilienė, K. Kaziūnienė, Vilnius.
- PolŽ 1959: *Rusų–lietuvių kalbų politechninis žodynas*. Red. kol. p-kas A. Novodvorskis, Vilnius.
- PolŽ 1984: *Rusų–lietuvių kalbų politechnikos žodynas*. Sudarė G. Daugėla, spec. red. J. Stanaitis, Vilnius.
- RLKŽ 1955: Lemchenas Ch. *Rusų–lietuvių kalbų žodynas*, Vilnius.
- RLKŽ I 1967: *Rusų–lietuvių kalbų žodynas* 1. Paruošė V. Baronas, V. Galinis, Vilnius.
- RLKŽ II 1983: *Rusų–lietuvių kalbų žodynas* 2. Sudarė Ch. Lemchenas, Vilnius.
- RLKŽ IV 1985: *Rusų–lietuvių kalbų žodynas* 4. Sudarė J. Kardelytė, Ch. Lemchenas, J. Macaitis, A. Mankevičienė, Vilnius.
- RLŽ 1932: Baronas J. *Rusų lietuvių žodynas*, Kaunas.
- RŽ 1948: *Lietuvių kalbos rašybos žodynas*. Redagavo K. Gasparavičius, N. Grigas, J. Lazauskas, K. Ulvydas, A. Žirgulys, Kaunas.
- Sabaliauskas A. 1994: *Iš kur jie? Pasakojimas apie žodžių kilmę*, Vilnius.
- SinŽ 1980: Lyberis A. *Sinonimų žodynas*, Vilnius.
- Skardžius P. 1998: *Rinktiniai raštai* 4, Vilnius.
- SNŽŽ 1924: Norkus J. *Svetimų ir nesuprantamų žodžių žodynėlis*, Kaunas.
- StatŽ 2002: *Statybos terminų žodynas*. Moksl. red. A. Kudzys, Vilnius.
- STŽŽ 1923: M. ir S. *Svetimų ir tarptautinių žodžių žodynėlis*, Šiauliai.
- SWO 1997: *Słownik wyrazów obcych*, Warszawa.
- T – *Tiesa* (laikraštis).
- TechEnc I 2000: *Technikos enciklopedija* 1, Vilnius.
- TechEnc II 2003: *Technikos enciklopedija* 2, Vilnius.
- TechnŽ 1920: Maciejauskas A. *Techniko žodynėlis*, Kaunas.
- TechnŽ 1949: Novodvorskis A. *Trumpas rusiškai-lietuviškas techninis žodynas*, Kaunas.
- TMtr – *Tarybinė moteris* (žurnalas).
- TT 1992: *Terminologijos taisymai*. Parengė K. Gaivenis, A. Kaulakienė, St. Keinys, J. Klimavičius, Vilnius.
- TŽŽ 1936: *Tarptautinių žodžių žodynas*, Kaunas.
- TŽŽ 1951: *Tarptautinių žodžių žodynas*, Vilnius.
- TŽŽ 1969: *Tarptautinių žodžių žodynas*, Vilnius.
- TŽŽ 1985: *Tarptautinių žodžių žodynas*, Vilnius.
- TŽŽ 2001: *Tarptautinių žodžių žodynas*, Vilnius.

- TŽŽ I 1999: *Tarptautinių žodžių žodynas* 1, Vilnius.
- Webster's Comprehensive Dictionary 1996: *The New International Webster's Comprehensive Dictionary of the English Language*, Trident Press International.
- Webster's Dictionary Unabridged 1981: *Webster's Third New International Dictionary of the English Language Unabridged*, Springfield, Massachusetts.
- VĮ 1924: Vireliūnas A. *Įvardai, arba terminai*, Kaunas.
- VLE II 2002: *Visuotinė lietuvių enciklopedija* 2, Vilnius.
- VLKŽ I 1989: Krizinauskas J. *Vokiečių-lietuvių kalbų žodynas* 1, Vilnius.
- VL.LVKATŽ 1996: Žitkutė A. *Vokiečių-lietuvių, lietuvių-vokiečių kalbų automobilių terminų žodynas*, Vilnius.
- WST 1973: *Wielki słownik techniczny rosyjsko-polski*, Warszawa-Moskva.
- Zinkevičius Z. 1992: *Lietuvių kalbos istorija* 5, Vilnius.
- ZŠŽ 2003: *Zanavykų šnektos žodynas*. Vyr. red. A. Pupkis, Vilnius.
- ŽD 1943: Skardžius P. *Lietuvių kalbos žodžių daryba*, Vilnius.
- ŽŪMTŽ 1983: *Rusų-lietuvių kalbų žemės ūkio mechanizacijos terminų žodynas*. Parengė V. Gerulaitis, S. Lukėnas, Vilnius.
- ARuPAC „ЛДП“ 1969: *Англо-русский и русско-английский словарь „ложных друзей переводчика“*. Под общим руководством В. В. Апуленко, Москва.
- Даль В. 1979: *Толковый словарь живого великорусского языка* 2, Москва [1881 m. II pap. ir pat. leidimo perspaudas].
- КПС 1955: *Краткий политехнический словарь*, Москва.
- КЭСРЯ 1971: Шанский Н. М., Иванов В. В., Шанская Т. В. *Краткий этимологический словарь русского языка*, Москва.
- ПС 1976: *Политехнический словарь*, Москва.
- ПС 1989: *Политехнический словарь*, Москва.
- ССИС 1993: *Современный словарь иностранных слов*, Москва.
- Фасмер М. 1967: *Этимологический словарь русского языка* 1, Москва.
- Фасмер М. 1971: *Этимологический словарь русского языка* 3, Москва.
- Фасмер М. 1973: *Этимологический словарь русского языка* 4, Москва.
- Jonas KLIMAVIČIUS
Lietuvių kalbos institutas
P. Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius
E. paštas termin@tl.mii.lt
- Gauta 2004-10-25